

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME
ALT KOMİSYONU**

**Afyonkarahisar Ceza İnfaz Kurumları
İnceleme Raporu**

**27. Dönem 5. Yasama Yılı
2021**

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI.....	1
3. İLGİLİ DÜZENLEMELER	2
4. İNCELEMELERDE İZLENEN USUL	2
A. Genel Olarak.....	2
B. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna Yapılan Başvurular	3
5. İNCELEMELER.....	4
A. CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA BİLGİLENDİRME	4
a. Afyon 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Bilgilendirme	4
b. Afyon 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Bilgilendirme	4
B. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER, ULAŞILAN TESPİTLER VE SONUÇLAR.....	5
a. Afyonkarahisar 1 Numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	5
b. Afyonkarahisar 2 Numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	8
c. Ceza İnfaz Kurumları Personeli İle Yapılan Görüşmeler.....	9
6. DEĞERLENDİRMELER	9
a. İnfaza Hâkim Olan Temel İlkeler.....	9
b. Aramalar	11
c. Sayımlar.....	11
d. Muayene, Tedavi ve Hastaneye Sevk.....	16
e. Kendi İstekleri ile Nakil	18
f. Beslenme	19
g. Telefon ile Haberleşme.....	19
h. Dışarıyla İlişkiler ve Ziyaretler	19
i. Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma.....	20
j. Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma.....	24
k. Oda ve Eklentilerinde Bulundurulabilecek Kişisel Eşyalar	25
l. Dilekçe Hakkının Kullanılması	26
m. Hükümlülerin Gruplandırılması ve Barındırılması.....	26
n. Denetimli Serbestlik Tedbirinin Uygulanması	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
o. Ceza İnfaz Kurumlarının Fiziki Koşul ve İmkânları	29
r. İnfaz Koruma Memurlarının Durumu	29
7. SONUÇ.....	30

1. GİRİŞ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 17 Ekim 2018 tarihli toplantısında kurulmasına karar verilen Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, 24-25 Ekim 2021 tarihinde Afyonkarahisar Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmuştur. İncelemeye Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu Başkanı ve Afyonkarahisar Milletvekili İbrahim YURDUNUSEVEN, Ankara Milletvekili Ali Haydar HAKVERDİ, Diyarbakır Milletvekili Oya ERONAT, İstanbul Milletvekili Kadri Enis BERBEROĞLU, İstanbul Milletvekili Ümit BEYAZ ve Mersin Milletvekili Fatma KURTULAN ile Komisyon uzmanları Taner GEÇMEZ ve Ahmet KAYMAZ iştirak etmiştir.

Alt Komisyon, ayrıca Milli Birlik Polis Merkezi Amirliği'nde de gözaltı bulunan kişilerle görüşmek amacıyla incelemelerde bulunmuştur. Ancak inceleme yapılan zaman diliminde gözaltında bulunan kimse olmadığından görüşme imkânı bulunamamıştır. Bununla birlikte Komisyonumuz, Merkezin fiziki koşullarına ilişkin incelemelerde bulunmuş ve Merkezin insan haklarına uygun koşullara haiz olduğunu müşahade etmiştir.

2. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı, bu konudaki gelişmelerin izlenmesi suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunun sağlanması ve başvuruların incelenmesi amacıyla kurulan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 05.12.1990 tarihli ve 3686 İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu uyarınca görevleriyle ilgili olarak bakanlıklar ile genel ve özel bütçeli dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi isteme ve buralarda inceleme yapma ve ilgililerini çağırıp bilgi alma yetkisine sahiptir (m. 5). Komisyon, incelemelerini kendisi yapabileceği gibi alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilmektedir (m. 6).

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde yukarıda zikredilen hükümler uyarınca kurulan Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu, mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan insan hakları ihlallerinin incelenmesi amacıyla ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmaktadır.

Alt Komisyon hem uluslararası hukuk hem de iç hukuk düzenlemelerini göz önünde bulundurmak suretiyle yaptığı incelemelerde; tespit ettiği ihlal ve sorunların giderilmesi, ihlal

veya sorun yaşanmayan alanlarda ise mevcut koşul ve imkânların daha da iyileştirilmesi amacıyla atılması gereken adımlarla ilgili olarak ulaştığı sonuçları, doğrudan ilgisi olması hasebiyle Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü başta olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşmaktadır.

Alt Komisyon, yapılan incelemelerde ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunlarını da yerinde incelemek suretiyle bütüncül bir yaklaşımla sorunların tespitine ve çözümüne ilişkin öneriler ve girişimlerde bulunma imkânına sahip olmaktadır.

3. İLGİLİ DÜZENLEMELER

Alt Komisyon, incelemelerini Anayasa başta olmak üzere konuyla ilgili uluslararası ve iç hukuk düzenlemelerinin ışığında yapmakta ve bu hususa büyük önem vermektedir. Yapılan incelemelerde; Anayasa, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan diğer alt düzenlemeler ile Birleşmiş Milletlerin 13.05.1977 tarihli “*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*”, 09.12.1988 tarihli “*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*”, 14.12.1990 tarihli “*Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler*”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11.01.2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “*Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni*” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “*Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı*” ve ilgili diğer mevzuatı dikkate alınmaktadır.

4. İNCELEMELERDE İZLENEN USUL

A. Genel Olarak

Ceza infaz kurumlarında gerçekleştiği iddiasıyla İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular, inceleme öncesinde komisyon uzmanları tarafından gerek ceza infaz kurumu tipi gerek ihlal iddiası temelinde sınıflandırılmakta ve yapılan incelemelerde öncelikle göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca 14.06.2001 tarihli ve 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi uyarınca tanzim edilerek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna gönderilen ve komisyon uzmanları tarafından sınıflandırılarak özetlenen raporlar da yapılan inceleme ve değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında yapılan incelemelerde öncelikle infaz kurumuyla ilgili bilgilendirme toplantısı yapılmaktadır. Bu kapsamda yapılan ve ceza infaz kurumlarından sorumlu Afyon Cumhuriyet Başsavcısı Fatih KARABACAK, kurum yetkilileri ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Mehmet YILMAZ ve diğer yetkililerin de katıldığı bilgilendirme toplantılarında ceza infaz kurumları hakkında açıklamalarda bulunulmuş ve sorulan sorularla ilgili bilgi verilmiştir.

Bilgilendirme toplantısından sonra Alt Komisyon, Afyon 1 ve 2 numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmuştur.

Yukarıda zikredilen kurumlarda yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda barındırılanların şikâyet ve talepleri, Covid-19 salgını tedbirleri de göz önünde bulundurulmak suretiyle ceza infaz kurumundan herhangi bir yetkili ve görevli nezareti olmaksızın dinlenmiştir.

B. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna Yapılan Başvurular

İnceleme yapılan ceza infaz kurumlarından 27. Yasama Döneminin başından incelemenin yapıldığı güne kadar İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna; genel olarak sağlık sorunlarıyla yeterince ilgilenilmemesi, Covid-19 salgını kapsamında yeterli önlemlerin alınmaması, tedavilerin geç veya hiç yaptırılmaması, nakil taleplerinin karşılanmaması, koşullar taşınmasına rağmen denetimli serbestlik tedbirinden yararlandırılmama, kurum personeli tarafından keyfî tutum ve davranışlarda ve kötü muamelede bulunulduğu, fiziki koşulların yetersizliği, hükümlü ve tutukluların sosyal faaliyetlerden ve iletişim imkânlarından yararlandırılmadığı ve tutuksuz yargılanma talepleri hakkında başvurularda bulunulmuştur.

Yapılan başvurulardan bir kısmı özellikle tutukluluk sürelerinin uzun veya tutuklama kararlarının haksız olduğu dolayısıyla tutuksuz yargılanma taleplerine ilişkindir. Söz konusu başvurular, Anayasanın 138. maddesi kapsamında yargı organlarının görev alanına girdiğinden ilgililere, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından herhangi bir işlem yapılamayacağı bilgisi verilmiştir.

Diğer başvurular ise ilgisine göre uygun görülen kurumlara gönderilmiş ve yapılan inceleme sonucunda Komisyonumuza gönderilen cevaplar çerçevesinde işlem tesis edilmiştir.

5. İNCELEMELER

A. CEZA İNFAZ KURUMU HAKKINDA BİLGİLENDİRME

a. Afyon 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Bilgilendirme

Afyonkarahisar 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu; 373.000,00 m²'lik yerleşke içerisinde bulunmaktadır. Kurum ana binası inşaat alanı toplam 18.162,90 m²'dir. Kurum arazisi içerisinde kurum ana binası, su deposu, ısı merkezi, jeneratör odası ve ziyaretçi kayıt kabul binası yer almaktadır. Kurum ana binası çevresinde ihata duvarı bulunmaktadır.

Ceza infaz kurumu 2 katlı ve 3 bloktan oluşmaktadır. Bu bloklarda hükümlü ve tutuklular barındırılmakta ve idari hizmetler yürütülmektedir.

Kurum 2 katlı olarak oda sistemine göre inşa edilmiş olup, Kurumda 102 adet tekli oda, 44 adet 16 kişilik oda, 10 adet 20 kişilik oda, 8 adet 18 kişilik oda, 8 adet 6 kişilik oda ve 2 adet de güvenlik nedeniyle kullanılan müşahade odası bulunmaktadır.

Ceza infaz kurumunda her odanın müstakil bir havalandırması mevcuttur. Alt katlar yemekhane, üst katlar ise yatakhane olarak kullanılmaktadır.

Kurumda 13.10.2021 tarihi itibarıyla 1175 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

b. Afyon 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Bilgilendirme

Afyonkarahisar 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu; 373.000,00 m²'lik yerleşke içerisinde bulunmaktadır. Kurum ana binası inşaat alanı toplam 15.465,00 m²'dir. Kurum arazisi içerisinde kurum ana binası, su deposu, ısı merkezi, jeneratör odası ve ziyaretçi kayıt kabul binası yer almaktadır. Kurum ana binası çevresinde ihata duvarı bulunmaktadır.

Ceza İnfaz Kurumu, 2 katlı ve 3 bloktan oluşmaktadır. 3 blok hükümlü ve tutukluların barınması için (A,B,C Bloklar) ayrılmış olup ve 1 blok da İdari Bina için ayrılmıştır.

Kurum 2 katlı olarak oda sistemine göre inşa edilmiş 1, 3 ve 10 kişilik odalardan oluşmaktadır. Kurum kapasitesi 746 kişidir. Ancak 14.10.2021 tarihi itibarıyla Kurumda 1194 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

B. HÜKÜMLÜ VE TUTUKLULARLA YAPILAN GÖRÜŞMELER, ULAŞILAN TESPİTLER VE SONUÇLAR

a. Afyonkarahisar 1 Numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Yukarıda bahsedilen bilgilendirme toplantısının ardından Alt Komisyon, ilk olarak Afyonkarahisar 1 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koğuşlarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın şikâyet ve talepler dinlenmiştir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Kuruma girişte detaylı aramanın¹ usulüne uygun yapılması konusunda yeknesak bir uygulamanın olmadığı, dolayısıyla bir kısım hükümlü ve tutukluların araması usulüne uygun yapılırken bir kısmının tamamen çıplak hale getirilmek suretiyle hukuka aykırı bir biçimde arandığı, hukuka aykırı olarak arama yapılmasına itiraz edilmesi durumunda da hükümlü ve tutukluların darp edildikleri ve hakarete maruz bırakıldıkları,

Özellikle dış hastane muayenelerinde kelepçeli muayene uygulamasının olduğu ancak çok istisnai durumlarda kelepçesiz muayene yapılabildiği, öyle ki ameliyathane kapısına kadar kelepçenin çıkarılmayabildiği ve doktorlar talep etse dahi kolluk personeli tarafından kelepçeli muayene uygulamasının dayatıldığı,

Hastane sevklerinin çok geç yapılması nedeniyle sağlığa erişimde sorun yaşandığı,

Kurum revirine sadece Perşembe günü çıkılabildiği, örneğin Cuma günü rahatsızlana biri olduğundan bir sonraki Perşembe gününü beklemek zorunda kalındığı,

Boyun fıtığı gibi rahatsızlardan muzdarip olanlara ihtiyaç duydukları boyunluk ve benzeri sağlık gereçlerinin verilmediği,

İncelemenin yapıldığı gün itibarıyla herkesin kendine ait yatağının olduğu ancak dönem dönem kapasite fazlalığına bağlı olarak yeterli yatak temin edilemediği,

İsteğe bağlı nakil taleplerinin gerek Covid-19 salgını öncesinde gerekse bu dönemde karşılanmadığı, bu nedenle ziyaret hakkının kullanılmadığı, öyle ki üniversitesi öğrencisi olan

¹ İncelemenin yapıldığı tarih itibarıyla bahse konu arama, mevzuatta “çıplak arama” olarak adlandırılmakta iken 12.11.2021 tarihli ve 31657 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 4773 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararının 14. maddesiyle Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 34. maddesinde yapılan değişiklik ile “*çıplak arama*” terimi “*detaylı arama*” şeklinde değiştirilmiştir. Yapılan değişiklik Komisyon raporumuza da yansıtılmıştır. Ancak atıfta bulunulan Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında geçen “çıplak arama” terimleri muhafaza edilmiştir.

hükümlü ve tutukluların sınavlara gidip gelmesinin çok büyük külfetlere neden olmasına rağmen bu konudaki taleplerin karşılanmadığı,

Telefonla görüşme süresinin 20 dakika olarak belirlendiği, bu sürenin sadece bir arama için kullandırıldığı, bölünerek birden fazla arama yapılmasına izin verilmediği ve çok erken saatlere konulabildiği için aranan kişiye ulaşmakta zorluk çekilebildiği,

Ziyaret sürelerinin bir buçuk saat olarak belirlenme imkânı olmasına rağmen bu sürenin Kurum idaresi tarafından 45 dakika olarak belirlendiği, bu sürenin özellikle ziyaretçileri uzak yerlerden gelen hükümlü ve tutuklular bakımından yeterli olmadığı dolayısıyla kapalı görüş süresinin üst sınırdan belirlenmesi gerektiği ve açık görüş açılana kadar kapalı görüş sayılarının artırılması gerektiği,

Covid-19 salgını nedeniyle sadece kapalı görüş yapılabildiği ancak normalleşme süreci göz önünde bulundurulduğunda açık görüş yapma imkânının da tanınması gerektiği,

Görüşlerin yalnızca kapalı görüş şeklinde yapılabildiği, bu görüşlerde sadece iki kişiyle görüşmeye izin verildiği, bu nedenle iki çocuğu olan bir hükümlü veya tutuklunun aynı anda iki çocuğu ve eşiyle birlikte görüşme imkânı bulamadığı,

Ziyaretçilerin Kuruma girişte eşyalarını bıraktıkları dolapların ücretli olduğu ve bu uygulamadan vazgeçilmesi gerektiği,

Sayımlarda eşofman giyilmesine izin verilmediği, pantolon ve ayakkabı giymek suretiyle sayımda bulunma zorunluluğu dayatıldığı,

Suların içilebilir olmadığı gibi kokulu ve kirli olması nedeniyle temizlikte kullanmanın dahi zaman zaman mümkün olmadığı ancak bazı hükümlü ve tutuklular tarafından da su konusunda herhangi bir sorun yaşanmadığı,

Kurum müdürü ile görüşme taleplerine olumlu cevap verilmediği,

Oda değişikliği taleplerinin karşılanmadığı,

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek çeşitliliğinin çok sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok az verildiği, kahvaltıda verilen besin maddelerinin miktarlarının çok düşük olduğu,

Temininde sorun yaşanmayan veya ceza infaz kurumuna sokulmasında sakınca görülmeyen gazetelerin dahi bir gün gecikmeli teslim edildiği, bazı gazetelerin hakkında yasaklama kararı olmamasına rağmen hükümlü ve tutuklulara verilmediği,

TV yayın listesinde yer alan kanallar konusunda genel olarak bir sorun olmamasına rağmen talep edilen bazı kanallara yayın listesinde yer verilmediği ve güvenlik gerekçesiyle eğlence kanallarının dahi izlenmesine izin verilmediği,

Tekli odada kalan bir hükümlünün not defterine el konulması sonrasında işlemin hukuka aykırı olduğunda dair infaz hâkimliği kararı olmasına rağmen el konulan not defterinin geri verilmediği,

Hükümlü ve tutukluların odada bulundurabilecekleri kitap sayısının 5 ile sınırlı olduğu, bu sayısının okumanın teşvik edilmesi şeklindeki iyileştirme amacına uygun olmadığı, Cevşen gibi dini kaynakların da bu kapsamda değerlendirildiği,

Kargo ile dışarıdan gönderilen kitapların Kuruma alınmadığı, alınanların da tesliminin kimi durumlarda ayları bulabildiği,

Ders kitaplarının dahi bulundurulabilecek kitap kotasına dâhil edilebildiği ve ders kitaplarının tesliminde gecikmeler yaşandığı, bu nedenle sınavlara hazırlanmada sorunlar yaşanabildiği,

Yabancı dildeki eserlerin kuruma alınmasında engel çıkarıldığı,

Derslere kaynaklık edecek nitelikteki notların Kuruma alınmadığı ve bunun da eğitim hakkını engellediği,

Kurum kantininden kırtasiye malzemelerinin temini konusunda çok büyük sıkıntılar yaşandığı,

Spor faaliyetleri için ayrılan zamanın farklılaştırılması prensibinin benimsenmesi gerektiği ve bu suretle farklı zaman dilimlerinde spora faaliyetlerine katılma imkânının tanınması,

Aynı ceza infaz kurumunda bulunmalarına rağmen kardeş veya diğer akrabaların aynı odaya verilmediği,

Dilekçelerin bazı durumlarda işleme alınmadığı veya alınanlara da çok geç cevap verilebildiği ve evrak kayıt numarası talep edilmesine rağmen bu numaranın ilgililere verilmediği,

Denetimli serbestlikten yararlanabilecekler hakkında değerlendirme yapılmadığından bu haktan yararlanamadıkları,

Terör suçlarından hükümlü ve tutuklu olanların tarafsız koęuŗa geçmek istemeleri durumunda bunun bağlandığı kimi koŗulların hukuken kabul edilebilir olmadığı,

ŗeklinde ŗik yet, beyan ve taleplerde bulunulmuŗtur.

b. Afyonkarahisar 2 Numaralı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Alt Komisyon, ikinci olarak Afyonkarahisar 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuŗtur. Yapılan incelemelerde rastgele seçilen koęuŗlarda ceza infaz kurumundan yetkili ve görevliler olmaksızın ŗik yet ve talepler dinlenmiŗtir.

Kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklular tarafından;

Kuruma giriŗte detaylı aramanın usulüne uygun yapılması konusunda yeknesak bir uygulamanın olmadığı, dolayısıyla bir kısım hükümlü ve tutukluların araması usulüne uygun yapılırken bir kısmının tamamen  plak hale getirilmek suretiyle hukuka aykırı bir biçimde arandığı, hukuka aykırı olarak arama yapılmasına itiraz edilmesi durumunda da hükümlü ve tutukluların darp edildikleri ve hakarete maruz bırakıldıkları,

İsteğe bağlı nakil taleplerinin gerek Covid-19 salgını öncesinde gerekse bu dönemde karŗılanmadığı dolayısıyla ziyaret hakkının kullanılamadığı, öyle ki kimi hükümlü ve tutukluların bu taleplerin karŗılanmaması nedeniyle yıllardır - ki bu durumun bazı hükümlü ve tutuklular bakımından 4 yılı aŗkın süreleri bulabildiği- aile g r ŗ  yapılamadığı,

Sayımlarda eŗofman giyilmesine izin verilmediği, pantolon ve ayakkabı giyilmek suretiyle sayımda bulunma zorunluluğu dayatıldığı,

Su kotası nedeniyle hem hijyen hem de sağlık sorunları yaŗanabildięi,

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek  eŗitlilięinin çok sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok az verildiği, kahvaltıda verilen besin maddelerinin miktarlarının çok d ŗ k olduğu,

Hakkında yasaklama kararı olmamasına rağmen bazı gazetelerin hükümlü ve tutuklulara verilmediği,

Kantinde satılan ürünlerin fiyatlarının çok pahalı olduğu, talep edilen kimi ürünlerin kantinde bulunmadığı, öyle ki 1 numaralı Kurum kantininde bulunan kimi ürünlerin bu Kurum kantininde satılmadığı,

Dilekçelerin bazı durumlarda işleme alınmadığı veya alınanlara da çok geç cevap verilebildiği ve evrak kayıt numarası talep edilmesine rağmen bu numaranın ilgililere verilmediği, dilekçelerin işleme alınmaması nedeniyle yasal başvuru sürelerinin kaçırılabilirdiği,

Hükümlü ve tutukluların odada bulundurabilecekleri kitap sayısının 5 ile sınırlı olduğu, bu sayısının okumanın teşvik edilmesi şeklindeki iyileştirme amacına uygun olmadığı,

şeklinde şikâyet, beyan ve taleplerde bulunulmuştur.

c. Ceza İnfaz Kurumları Personeli İle Yapılan Görüşmeler

Ceza infaz kurumlarında görevli personel ile yapılan görüşmelerde; yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz ve koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı, infaz ve koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfın değiştirilmesinin gerektiği, sözleşmeli olarak çalışan infaz ve koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı hükümlere tabi tutulmalarının eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil ettiği, 3600 ek gösterge hakkındaki yasal düzenlemenin en kısa sürede hayata geçirilmesi gerektiği ve sendikal faaliyetlerde bulunma imkânının tanınması konusunda gereken adımların atılarak çalışma şartlarında iyileştirme yapılması talepleri iletilmiştir.

6. DEĞERLENDİRMELER

Afyonkarahisar 1 ve 2 Numaralı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan incelemelerde gerek Alt Komisyonumuza verilen bilgiler gerek hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmeler bir bütün halinde değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Komisyonumuz öncelikle infaz hukukunun en temel ilkelerine ilişkin kısa açıklamalarda bulunduktan sonra incelemelerde ileri sürülen şikâyet, beyan ve taleplere ilişkin değerlendirmelerde bulunmayı tercih etmektedir.

a. İnfaza Hâkim Olan Temel İlkeler

Komisyonumuz, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğuna (Anayasa m. 17/1) ve ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin

kuralların hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanacağına (CGTİHK m. 2/1) dair mevzuat hükümlerini bir kez daha hatırlatma ihtiyacı duyar. Bu kapsamda bir tutuklama veya hapis cezasını öngören mahkûmiyet kararının infazında sağlanması gereken koşulların, insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmasının gerekliliği açıktır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/24680](#), T. 13.10.2020, § 57). Bir tutuklama veya hapis cezasını öngören mahkûmiyet kararının infazında bir kişinin; insan onuruna saygılı koşullar altında tutulması, infazın uygulanma şekli ve usulünün tutuklamanın veya mahkûmiyetin doğasında var olan kaçınılmaz ızdırap seviyesini aşan bir sıkıntı ve zora maruz bırakılmaması gerekir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Mechenkov/Rusya Kararı*, [35421/05](#), 07.02.2008, § 100). Bir diğer ifadeyle hükümlü ve tutuklular, hukuka uygun olarak uygulanan kararın sonucu olarak özgürlük hakkı dışında genel olarak tüm temel hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam ederler (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/35818](#), 20.10.2020, § 27; *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Hirst/Birleşik Krallık Kararı*, [74025/01](#), 06.10.2005, § 69) ve hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren mahkûmiyet veya tutuklama kararının yerine getirilmesinde aranacak koşulların insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olması gerekir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/24680](#), 13.10.2020, § 57)

Bu kapsamda Devletin tüm organlarının temel hak ve özgürlüklere saygı duyması gerektiği, bir mahkeme kararı neticesinde özgürlüklerinden mahrum bırakılsalar dahi hükümlü ve tutukluların temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahip oldukları ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak suçun önlenmesi, ceza infaz kurumunun güvenliği, düzeni ve disiplininin sağlanmasına yönelik gerekliliklere bağlı olarak sahip olunan haklar bakımından sınırlamaya tabi tutulabilecekleri, bu durumda dahi sınırlamanın zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelmesi ve müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında orantılık olması gerektiği, aksi takdirde demokratik toplum düzeninin gereklerinin ihlal edileceği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

Yukarıda infaz hukukundaki temel ilkelerden birkaçına kısaca değindikten sonra inceleme yapılan ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutuklular tarafından dile getirilen şikâyet, beyan ve taleplere ilişkin Komisyonumuzun değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir.

b. Aramalar

İncelenen kurumlardaki kimi hükümlü ve tutuklular tarafından detaylı aramanın usulüne uygun yapılmadığı konusunda şikâyetlerde bulunulmuş olduğundan ve konu, son zamanlarda da sıklıkla gündeme getirildiğinden bu hususa ilişkin olarak kapsamlı izahata yer vermenin isabetli olacağı düşünülmektedir.

Arama uygulaması konusunda mevzuat hükümlerine bakıldığında;

Anayasanın “*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” başlıklı 17. maddesinde herkesin, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu, kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı,

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “*Arama*” başlıklı 36. maddesinde ceza infaz kurumlarında, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabileceği ayrıca her ay bir kez mutlaka arama yapılacağı, yapılacak aramaların gerektiğinde dış güvenlik görevlileri veya kolluk kuvvetleriyle veya diğer kamu görevlilerince ortaklaşa gerçekleştirilebileceği,

Yine aynı Kanunun “*Ziyaret ve görüşlerde uyulacak esaslar*” başlıklı 86. maddesinde, kurum görevlileri ve dış güvenlik görevlileri dâhil olmak üzere, sıfat ve görevi ne olursa olsun, ceza infaz kurumlarına girenlerin duyarlı kapıdan geçmek zorunda olduğu, bu kişilerin üstlerinin metal dedektörle aranacağı, eşyaların x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirileceği, ayrıca şüphe hâlinde elle aranacağı, bu cihazların bulunmadığı yerlerde arama ve kontrolün elle yapılacağı ancak milletvekilleri, mülkî amirler, hâkim, Cumhuriyet savcıları ve bu sınıftan sayılanlar, avukatlar, noterler, ceza infaz kurumları ve tutukevleri kontrolörleri, izleme kurulu başkan ve üyeleri, uluslararası sözleşmelerle yetkileri tanınmış kişi ve kuruluşların temsilcileri, ceza infaz kurumu ve tutukevi koruma birlik komutanı ile kurum müdürünün üstleri ağır cezayı gerektiren suçüstü hâlleri dışında elle aranmayacağı, duyarlı kapı cihazının ikazının sürmesi hâlinde bu kişilerin ancak elle aramayı kabul ettikleri takdirde kuruma girebilecekleri, ziyaret yerlerinin de ziyaret öncesi ve bitiminde aranacağı, ceza infaz kurumlarına giren avukatlarca savunmaya ilişkin olduğu yazılı olarak beyan edilen belge ve dosyaların incelemeye tâbi tutulmayacağı, konusu suç teşkil etmemekle birlikte ceza infaz kurumlarına sokulması yasak olan her türlü eşyanın, çıkışta sahibine verilmek üzere idare tarafından muhafaza altına alınacağı, hükümlülerin odalarından

çıkış ve dönüşlerinde ayrı yerlerde ve farklı memurlarca üst ve eşya aramasına tâbi tutulacağı ve aramalarda insan onuruna saygının esas olduğu,

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin “*Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım*” başlıklı 34. maddesinde²; kurumlarda, oda ve eklentilerinde, hükümlünün üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabileceği, kurumun tamamında her ay bir kez mutlaka arama yapılacağı, oda ve eklentilerinde yapılacak aramalarda bir hükümlünün hazır bulundurulacağı, hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğuna dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve bunun başka suretle tespitinin olanaksız olması durumunda, kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, detaylı olarak veya beden çukurlarında arama yapılabileceği, detaylı aramanın, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve görevli dışında kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirileceği, arama sırasında hükümlüye tek kullanımlık giyim önlüğü verileceği, arama sırasında önce bedenin üst kısmındaki giysilerin çıkarttırılacağı, bedenin alt kısmındaki

² 12/11/2021 tarihli ve 31657 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 14 maddesi ile Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 34. Maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklik aşağıdaki şekildedir.

“MADDE 14- Aynı Yönetmeliğin 34 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesine “ciddi emarelerin varlığı ve” ibaresinden sonra gelmek üzere “bunun başka suretle tespitinin olanaksız olması durumunda,” ibaresi eklenmiş, “çıplak” ibaresi, “detaylı” şeklinde ve aynı fıkranın (a), (c) ve (ç) bentleri ile aynı maddenin dokuzuncu fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“a) Detaylı arama, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve görevli dışında kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir. Arama sırasında hükümlüye tek kullanımlık giyim önlüğü verilir.”

“c) Detaylı arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen gösterilir ve görevli tarafından eldiven kullanılır. Aranılan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğuna dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılması istenir, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceği bildirilir. Beden çukurlarındaki arama, cezaevi tabibi tarafından yerine getirilir.

ç) Detaylı arama, mümkün olan en kısa süre içinde bitirilir ve işlem tutanağa bağlanır, tutanakta arama yapan görevliler ile hükümlünün imzası bulunur. Hükümlünün imzadan kaçınması hâlinde bu durum tutanağa geçirilir.”

“(9) Arama ve sayımlar sırasında insan onuru ve haysiyetine saygı ile utanma duygusunun ihlal edilmemesi esastır. Bu kapsamda gerekli her türlü tedbir alınır.”

giysilerin üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkartılacağı, bu giysilerin de mutlaka aranacağı, detaylı arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özenin gösterileceği ve görevli tarafından eldiven kullanılacağı, aranan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılmasının istenileceği, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceğinin bildirileceği, beden çukurlarındaki aramanın cezaevi tabibi tarafından yerine getirileceği, detaylı aramanın, mümkün olan en kısa süre içinde bitirileceği ve bu işlemin tutanağa bağlanacağı, beden ve üst aramalarının aynı cinsiyetten güvenlik ve gözetim görevlileri tarafından yapılacağı,

Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmeliğin "*Ceza infaz kurumlarına girişte arama*" başlıklı 6. maddesinde; ceza infaz kurumu görevlileri ve dış güvenlik görevlileri de dâhil olmak üzere sıfat ve görevi ne olursa olsun, ceza infaz kurumlarına girenlerin duyarlı kapıdan geçmek zorunda olduğu, bu kişilerin üstlerinin metal dedektörle aranacağı, eşyaların x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirileceği ayrıca şüphe hâlinde elle aranacağı, bu cihazların bulunmadığı yerlerde arama ve kontrollerin elle yapılacağı, ancak milletvekilleri, mülkî amirler, hâkim, Cumhuriyet savcıları ve bu sınıftan sayılanlar, avukatlar, noterler, ceza infaz kurumları ve tutukevleri kontrolörleri, izleme kurulu başkan ve üyeleri, uluslararası sözleşmelerle yetkileri tanınmış kişi ve kuruluşların temsilcileri, ceza infaz kurumu ve tutukevi koruma birlik komutanı ile kurum müdürünün üstlerinin ağır cezayı gerektiren suçüstü hâlleri dışında elle aranamayacağı, duyarlı kapı cihazının ikazının sürmesi hâlinde ise bu kişiler ancak elle aramayı kabul ettikleri takdirde kuruma girebilecekleri,

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokolün "*Ceza infaz kurumlarına giriş, arama ve kontroller*" başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde hükümlü ve tutukluların kuruma kabul işlemleri sırasında, çıplak veya beden çukurlarında arama yapılmasına ihtiyaç duyulması halinde, Ceza İnfaz Kurumları Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirleri Hakkındaki Tüzüğü³ 46. maddesindeki esaslara göre işlem yapılacağı,

hükme bağlanmıştır.

³ Anılan Tüzük yürürlükten kaldırılmış olup, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinden işlem yapılmaktadır.

Yukarıda yer verilen hükümler göz önünde bulundurulduğunda detaylı aramalar hakkında iç hukukumuzda kapsamlı düzenlemelere yer verildiğine dair herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak Komisyonumuz, detaylı arama müessesesine ışık tutması bakımından hem Anayasa Mahkemesi hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına değinmenin konunun daha iyi anlaşılması bakımından elzem olduğu düşüncesini taşımaktadır.

Ceza infaz kurumunda güvenliğin temin edilmesi, düzensizliğin ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne uygun yapılmak kaydıyla çıplak arama uygulamasının hukuka uygun olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2014/2316](#), T. 15.02.2017, § 33; *AIHM, Dejneke/Polonya*, [9635/13](#), 01.06.2017, §. 60). Bir diğer ifadeyle çıplak arama ve hatta tam beden araması, hükümlü ve tutukluların kendi güvenliği de dâhil olmak üzere ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlamak veya düzensizliğin ve suç işlenmesinin engellenmesi için zaman zaman gerekli görülebilmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Frérot/Fransa Kararı*, [70204/01](#), T. 12.06.2007, §, 38). Dolayısıyla uygulama öncesinde kurum güvenliği sağlama ile düzensizliğin veya suç işlenmesinin önlenmesi gerekçesiyle yapılacak çıplak aramalarda bu gerekliliğin ortaya konulması gerekmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Frérot/Fransa Kararı*, [70204/01](#), T. 12.06.2007, § 39).

Çıplak arama, mahiyeti itibarıyla özellikle mahremiyete yoğun müdahale oluşturan bir uygulama olduğundan çıplak aramanın beraberinde getirdiği kaçınılmaz rahatsızlık seviyesini aşacak şekilde yapılmaması gerekir. Aksi takdirde ilgilinin küçük düşmesine sebebiyet verilmesine bağlı olarak kötü muamele yasağının ihlal edilmesine neden olunması muhtemeldir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/37181](#), T. 13.10.2020, § 42). Dolayısıyla çıplak arama yapılırken göz önünde bulundurulması gereken en temel ilke, hükümlü veya tutukluların hemcinsi personel tarafından aranması, arama yapılan yerde başka bir hükümlü ve tutuklunun bulunmaması ve kaydedici cihaz bulunmamasıdır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2014/2316](#), T. 15.02.2017, § 35). Çıplak aramanın uygulama biçiminin, beraberinde getirdiği kaçınılmaz unsurların ötesine geçmesi, bireyin aşağılanması ya da küçük düşmesine sebebiyet vermesi hâlinde insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabileceği unutulmamalıdır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2014/2316](#), T. 15.02.2017, § 60).

Ayrıca çıplak arama yapılırken tam çıplak olmama kuralının uygulanmasına muhakkak dikkat edilmesi gerekir. Bu konuda gereken her türlü tedbirin alınması büyük önem

taşımaktadır (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Wainwright/Birleşik Krallık Kararı, 12350/04*, 26.9.2006, § 42).

Yukarıda izah edilenler çerçevesinde konuya bakıldığında Komisyonumuz, detaylı aramaların meşru bir amaç ve zorunlu bir toplumsal ihtiyacın karşılanması için gerçekleştirilmesi, yapılan müdahalenin ceza infaz kurumunun düzen ve disiplininin sağlanması, bu hususun gerekçeleriyle birlikte ortaya konulması, orantılılık ilkesinin göz önünde bulundurulması ve insan onurunun zedelenmemesi için gereken azami tedbir ve dikkatin gösterilmesi gerekliliğine dikkat çektikten ve bu ilkeleri uygulayıcılara hatırlattıktan sonra usulüne uygun olarak gerçekleştirilen aramaların, keyfî ve bir insan hakkı ihlali uygulaması olmayıp aksine kamu yararını tesis amacıyla başvurulmuş hukuki bir enstrümandan öte bir amaç taşımadığı kanaatine ulaşmıştır.

Ancak Komisyonumuz, detaylı aramaların gerek mevzuatta gerek mahkeme içtihatlarında belirlenen usullere sıkı bir biçimde riayet edilmek suretiyle yapılması ve aksi davranışlarda bulunan görevliler hakkında da her türlü takibatın yapılması gerektiğini bir kez daha vurgular.

Diğer taraftan Komisyonumuzun aramalar konusunda daha önceki raporlarında da istikrarlı bir biçimde işaret ettiği hususların göz önünde bulundurularak mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılması, uygulamada meydana gelen yanlış anlaşılmalara ve sorunların ortadan kaldırılması bakımından Komisyonumuz tarafından olumlu bir gelişme olarak kabul edilmektedir.

c. Sayımlar

Sayımlarda eşofman giyilmesine izin verilmediği, pantolon ve ayakkabı giymek suretiyle sayımda bulunma zorunluluğu olduğu yönünde şikâyetler hükümlü ve tutuklular tarafından yoğun olarak dile getirilmiştir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin “*Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım*” başlıklı 34. maddesinde sekizinci fıkrasında sayımların yatma planları da göz önünde bulundurularak odalarda yapılacağı, sayımın yapılış şeklinin, kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek biçimde odada bulunan hükümlülerin sayısı dikkate alınarak idare tarafından belirleneceği ve dokuzuncu fıkrasında da arama ve sayımlar sırasında insan onuru ve haysiyetine saygı ile utanma duygusunun ihlal edilmemesinin esas olduğu ve bu kapsamda gerekli her türlü tedbir alınacağı

hükme bağlanmıştır. Anılan hüküm göz önünde bulundurulduğunda ceza infaz sisteminin bir gereği olarak insan onuru ve sayım usulünün belirlenmesinde kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeme kriteri esas alınmıştır. Hal böyle olunca hükümlü ve tutukluların sayımlarda eşofman giymiş bir biçimde bulunmalarının hangi gerekçeyle kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğünün açık bir biçimde ortaya konulması gerekir. Kurum güvenliğinin tehlikeye düşürülmesinin söz konusu olmadığı durumlarda ise hükümlü ve tutukluların pantolon ve ayakkabı ile sayımlarda bulunmasının şart koşulmasının insan onurunun zedelenmesine neden olacağının unutulmaması gerekmektedir.

d. Muayene, Tedavi ve Hastaneye Sevk

Kelepçeli muayene ve tedavi konusundaki şikâyetlerle ilgili olarak Komisyonumuz öncelikle hükümlü veya tutukluların ceza infaz kurumu dışında bulundukları süre boyunca kaçmalarının önlenmesi ve kendilerine veya başkalarına zarar vermelerinin önüne geçilebilmesi amacıyla kolluk görevlileri tarafından kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanılmasının kural olarak mümkün olduğunu ancak bu araçların kullanımının tedbirin amacını aşacak boyuta ulaşmaması gerektiğini aksi takdirde kötü muamele yasağının ihlal edileceğini hatırlatma ihtiyacı duyar (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2018/6657, 24.03.2021, § 33-34*). Bir diğer ifadeyle hükümlü ve tutukluların hastaneye nakilleri veya hastanede bulundukları sürede kelepçe kullanılması tek başına kötü muamele oluşturmamaktadır. Ancak kelepçeleme tedbirin gerekli olmadığı hâlde veya kelepçelenen kişinin fiziksel özelliklerinin dikkate alınmadan orantısız kullanımının kötü muamele oluşturacağı şüphesizdir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2016/1616, 15.09.2020, § 42*). Dolayısıyla hangi gerekçelerin kelepçe kullanılmasını gerektirdiğinin uygulama öncesinde açık bir biçimde ortaya konularak ileride ortaya çıkabilecek hak ihlali iddialarının engellenmesi gerekmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokolün 38. maddesinin birinci fıkrasında ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulacağı ve ikinci fıkrasında da hükümlü ve tutukluların hastanelerdeki muayenelerinin firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılacağı, jandarma personelinin muayene esnasında oda dışında bulunacağı ve gerekli güvenlik tedbirlerini alacağını, doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma personelinin, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz

ve koruma memurunun muayene odasında bulunacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıda zikredilen mevzuat ve mahkeme içtihatları kapsamında muayenelerin kelepçeli olarak yapıldığı ve bu uygulamanın kabul edilmemesi halinde muayenenin yaptırılmayarak hükümlü ve tutukluların kuruma geri getirildiği şikâyetleri karşısında mezkûr Protokol hükmünün titizlikle uygulanmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Ayrıca doktorun yazılı olarak talep etmesi kaydının hangi hallerde geçerli olacağına dair Protokole açık bir hüküm konulabileceği gibi bu talebin gerekçelendirilerek bir nüshasında da muayene edilecek hükümlü ve tutukluya verilmesi yönünde düzenleme yapılması uygun olacaktır. Bu şekilde kelepçeli muayene uygulamalarında keyfiliğin önüne geçilebilecek ve personelin daha dikkatli davranması sağlanmış olacaktır.

Hürriyetinden mahrum bırakılan kişilerin hasta olmaları halinde Devletin bu kişilere gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunduğunu, bu yükümlülüğün gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda ilgilinin hayatı veya vücut bütünlüğü bakımından tehlike arz eden acil bir duruma, ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması veya bu sonuçlar gerçekleşmemesine rağmen ilgilinin tıbbi yardımdan mahrum kalmış olması nedeniyle yaşadığı stres, huzursuzluk veya aşağılanma hissine bağlı olarak muamelenin insan haysiyeti ile bağdaşmayan düzeye ulaşacak ciddiyette olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline neden olabilmektedir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, 2015/7162, 23.01.2019, § 53*). Bir diğer ifadeyle bir kişinin insan onuruna saygıyı gerektiren koşullarda tutulmasını teminen Devletin gerekli tıbbi yardımı sağlaması ve bu suretle hükümlü ve tutukluların sağlık ve esenliğini koruması gerekmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Paladi/Moldova, 39806/05, 10.03.2009, § 71*).

Ceza infaz kurumlarında sağlık konusunda yaşanan sorunun en önemli nedenlerinden birinin personel eksikliği olması nedeniyle bu alanda ihtiyaç duyulan yeteri kadar personelin istihdam edilerek sorunun çözülmesi gerekmektedir. Sağlık personeli konusunda yaşanan sıkıntıların çözülmesi adına Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı Arasında Ceza İnfaz Kurumlarındaki Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Protokolde gereken düzenlemeler yapılarak belli sayının üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırılan ceza infaz kurumlarında, kurum kapasitesine bağlı olarak bulundurulacak doktor ve diğer sağlık personeli sayılarının açıklığa kavuşturulması seçeneğinin göz önünde bulundurulması uygun olacaktır. Aynı protokolün 5. maddesine göre; 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu bulunan her kurumda aile hekimliği pozisyonu ihdas edilerek sağlık hizmeti sunulmakta ve kampüs içerisinde

bulunup 1000 ve üzerinde hükümlü ve tutuklu barındıran kurumlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Hükümlü ve tutuklu sayısı 1000'e kadar olan kurumlar durumu uygun olan en fazla üç aile hekimine bağlanmakta, ilgili aile hekimi sağlık hizmetini, gezici sağlık hizmeti kapsamında vermektedir. Aile hekimliği uygulamasına geçilmemiş illerde ise hükümlü ve tutuklu ile personel sayısı 1000'in üzerinde olan kurumlarda haftada 5 tam gün, 500 ila 1000 arasında olan kurumlarda haftada 5 yarım gün, 500'ün altında olan kurumlarda haftada 2 yarım gün tabipli sağlık hizmeti verilmektedir. Anılan madde uyarınca sağlık hizmetinin ne şekilde görüleceği, kurumda barındırılan hükümlü ve tutuklu sayısına göre belirlendiğinden, bu maddede değişikliklerle belirlenen sayıların azaltılarak hizmetin daha etkin bir biçimde yerine getirilmesinin sağlanması Komisyonumuzca tavsiye olunmaktadır.

e. Kendi İstekleri ile Nakil

İsteğe bağlı nakil taleplerinin gerek Covid-19 salgını öncesinde gerekse bu dönemde karşılanmadığı, öyle ki kimi hükümlü ve tutukluların bu taleplerin karşılanmaması nedeniyle yıllardır aile görüşü yapamadığı, bu durumun da aile ilişkilerinin zayıflamasına ve hükümlü ve tutukluların psikolojileri üzerinde olumsuz etkilerinin olduğuna dair şikâyetler, yapılan incelemelerde sıklıkla karşılaşılan şikâyetlerin başında gelmektedir.

Anayasa, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Kanun hükümlerinin hükümlü ve tutuklulara barındırılacakları ceza infaz kurumunu seçme hakkı vermediği ve hükümlü ve tutukluların ailelerinden veya evlerinden belirli bir mesafeye yerleştirilebilmelerinin hapsedilmenin kaçınılmaz bir sonucu olduğu açıktır (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Polyakova ve Diğerleri/Rusya*, [35090/09](#) ve *Diğer Üç Başvuru*, 07.03.2017, § 100). Dolayısıyla bir kişinin hapsedilmesi, doğası gereği o kişinin özel ve aile hayatına sınırlama getirmektedir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Messina/İtalya*, [25498/94](#), 28.09.2000, § 61). Ancak ziyaretlerin çok zor koşullarda gerçekleştirilebildiği veya imkânsız hale geldiği durumlarda hükümlü ve tutukluları ailesinden çok uzak bir ceza infaz kurumunda tutmak, aile üyelerinin kişiyi ziyaret etmesini engellediğinden ve bu ziyaretler, aile hayatını sürdürmek için hayati önem taşıdığından, adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Dolayısıyla yakın aile üyeleriyle temasın sürdürülmesine yönelik çalışmaların yapılmasının aile hayatına saygının önemli bir parçası olduğu konusunda tartışma yoktur (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Vintman/Ukrayna*, [28403/05](#), 23.10.2014, § 78). Komisyonumuz, isteğe bağlı nakil talepleri konusunda yukarıda zikredilen hususları, Covid-19 salgını sürecinin getirdiği zaruretlerden bağımsız olarak hatırlatma ihtiyacı duyar. Bu bağlamda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı

Hakkında Kanunun “*Kendi İstekleri İle Nakil*” başlıklı 54. maddesinin öngördüğü koşulları taşımak kaydıyla aile hayatının devamlılığının sağlanması için özellikle çok uzun sürelerden beri aile ziyareti gerçekleştirememiş hükümlülerin isteğe bağlı nakillerinin, salgın sürecinin gereklilikleri saklı kalmak kaydıyla, gerçekleştirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

f. Beslenme

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek çeşitliliğinin çok sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok az verildiği, kahvaltıda verilen besin maddelerinin miktarlarının çok düşük olduğu gerek incelenen Kurumda gerekse diğer ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklular tarafından yoğun olarak dile getirilmektedir.

İncelemenin yapıldığı tarih itibarıyla hükümlü ve tutuklular ile görevi başında bulunan personel için belirlenen günlük iâşe miktarının 11,50TL, ceza infaz kurumunda barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 23,00TL ve kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ve süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için de günlük iâşe bedeli 23,00TL olarak belirlenmiştir.

Yemeklerin yeterli ve besleyici olmadığı, yemek çeşitliliğinin sınırlı olduğu ve protein bazlı yemeklerin çok verilmesine dair şikâyetlerin en önde gelen nedenlerinden birinin günlük iâşe bedelinden kaynaklandığı Komisyonumuz tarafından düşünülmektedir. Dolayısıyla bu yöndeki şikâyetlerin önüne geçilmesi amacıyla günlük iâşe bedelinde iyileştirme yapılmasının, şikâyetlerin önüne geçilmesi bakımından gerekli olduğu düşünülmektedir.

g. Telefon ile Haberleşme

Telefonla görüşme süresinin 20 dakika olarak belirlendiği ve bu sürenin sadece bir arama için kullandırıldığı ve bölünerek birden fazla arama yapılmasına izin verilmediği şikâyetleri ile ilgili olarak Komisyonumuz konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına değinmeyi zaruri görmektedir. Anayasa Mahkemesi, özellikle diğer haberleşme yöntemlerinin yeterli düzeyde kullanılabilir olduğu durumlarda Anayasanın 22. maddesinin hükümlü ve tutukluların telefonla görüşmesini muhakkak güvence altına aldığı şekilde yorumlanmasının mümkün olmadığını ve hükümlü ve tutukluların dış dünya ile haberleşmesinin sağlanmasında kamusal makamların takdir yetkisinin geniş yorumlanması gerektiğine, bir diğer ifadeyle haberleşme yöntemlerinden bir veya birkaçının kullanılabilirdiği ve yeterli olduğu durumlarda hükümlü ve tutukluların telefonla görüşmesine izin verilmemesinin tek başına haberleşme hürriyetinin ihlali olarak değerlendirilemeyeceğine

hükmetmiştir. Ancak hükümlü ve tutuklulara diğer haberleşme araçları ile birlikte telefon ile görüşme imkânı verildikten sonra bu hakka yapılacak sınırlandırmaların muhakkak kanunla meşru bir amaçla ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun şekilde yapılması ve ölçülü olması gerekmektedir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2017/19534](#), 18.06.2020, § 45). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de telefon olanaklarıyla ilgili olarak, özellikle yazışma yoluyla iletişim olanaklarının mevcut ve yeterli olduğu durumlarda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinin hükümlü ve tutuklulara telefon görüşmesi yapma hakkını güvence altına aldığı şeklinde yorumlanamayacağı ve ceza infaz kurumu yetkilileri tarafından telefon olanakları sağlandığında, ceza infaz kurumunun olağan ve makul koşulları dikkate alınarak meşru kısıtlamalara tabi tutulabileceğine hükmetmiştir (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, A.B./Hollanda*, [37328/97](#), 29.01.2002, § 92-93).

Komisyonumuz, telefon hakkı ile ilgili yukarıda belirtilen kararlara atıfta bulunduktan sonra şikâyetlerin telefon hakkının kullandırılmaması konusunda olmamasından memnuniyet duymaktadır. Ancak özellikle Covid-19 salgını sürecinde hükümlü ve tutukluların dış dünya ve özellikle aileleri ile iletişim kurmalarının en etkili yollarından birinin telefon görüşmesi olduğu gerçeği karşısında, hükümlü ve tutuklulara tanınan 20 dakikalık telefon hakkının bir seferde ancak mevzuatta izin verilen birden fazla kişinin aranarak kullanılmasının büyük önem taşıdığı kanaatindedir. Dolayısıyla ceza infaz kurumunun işleyişine olumsuz bir etki oluşturmaması kaydıyla telefon hakkının kullandırılmasında bu yöntemin benimsemesi, aile ilişkilerinin devamlılığının sağlanmasında etkin bir rol oynayacağı gibi salgın nedeniyle dış dünya ile ilişkileri büyük oranda kısıtlanmış olan hükümlü ve tutuklular bakımından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

h. Dışarıyla İlişkiler ve Ziyaretler

Covid-19 salgını nedeniyle sadece kapalı görüş yapılabildiği ancak normalleşme süreci göz önünde bulundurulduğunda açık görüş yapma imkânının da tanınması gerektiğine dair talepler yoğun olarak dile getirilmekle beraber, salgın sürecinde alınan ve alınacak tedbirlere salgının seyrine bağlı olarak Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiyeleri uyarınca karar verildiğinden, Komisyonumuz bu konuda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

i. Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma

Mahkeme tarafından hakkında yasaklama kararı olmamasına rağmen birçok yayının ve gazetenin hükümlü ve tutuklulara verilmediğine dair şikâyetler konusunda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “*Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı*”

başlıklı 62. maddesinde kapsamlı düzenlemelere yer verilmiştir. Anılan maddede hükümlülerin, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahip olduğu, resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınların, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verileceği, eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tâbi tutulamayacağı, kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceği, Basın İlân Kurumu aracılığıyla resmî ilân ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği ancak ilân ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâlinin bu hükmün dışında olduğu ve yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığının yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkına dair uyuşmazlıklar müteaddit defalar Anayasa Mahkemesi kararlarına da konu olmuş ve Yüksek Mahkeme bu konuda kapsamlı kriterleri aşağıdaki şekilde ortaya koymuştur:

"37. Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruya benzer şikâyetlerde derece mahkemelerinin ve kamu gücünü kullanan diğer organların gerekçelerinin ilgili ve yeterli sayılabilmesi için kararlarda bulunması gereken ve benzer başvuruların koşullarına göre değişebilecek unsurları şu şekilde belirlemiştir:

i. Başvurucunun hangi suçtan dolayı hangi tür ceza infaz kurumunda bulunduğu ve başvurucunun bulunduğu ceza infaz kurumu ile işlediği suçun söz konusu tedbirin alınmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

ii. Bir yayının tümünün veya bir kısmının mahkûma verilmemesi şeklindeki kısıtlamanın mahkûmun ıslahı ile bağlantısı var ise yayının içeriği ile mahkûmun ıslahı arasındaki ilişkinin tam olarak gösterilmesi gerekir.

iii. Her mahpusun toplumsal geçmişi ve suç sicili, entelektüel kapasitesi ve kabiliyeti, şahsi tabiatı, hapis cezasının süresi ve tahliye edildikten sonrası için beklentileri dikkate alınmalıdır.

iv. Bu bağlamda söz konusu yayınların, terör suçlarından mahpus olan kişilerin iddia

edilen mağduriyetlerin sorumlusu olarak gördükleri kişilere veya devlete karşı daha fazla şiddete yönelmelerine sebebiyet verip vermediği değerlendirilmelidir.

v. Mahpusa verilmeyen süreli veya süresiz yayının cinsi, içeriği, yayımlayanı ve sorunlu görülen kısımların hangileri olduğu belirtilmeli ve mahpusa verilmesi sakıncalı bulunan kısımların detaylı analizi yapılmalıdır.

vi. Böyle bir analizin yapılabilmesi için eğer söz konusu yayının terör örgütleriyle veya terör faaliyetlerinin meşru gösterilmesiyle bir ilişkisi varsa mahpusun ifade özgürlüğü ile demokratik toplumun terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı kendini korumaya ilişkin meşru hakkı arasında denge kurulmalıdır.

vii. Zikredilen dengelemenin yapılabilmesi için;

- Bütünüyle ele alındığında müdahaleye konu yayının özel bir kişiyi, kamu görevlilerini, halkın belirli bir kesimini veya devleti hedef gösterip göstermediğinin, onlara karşı şiddete teşvik edip etmediğinin,

- Bireylerin fiziksel şiddet tehlikesine maruz bırakılıp bırakılmadığının, bireylere karşı nefreti alevlendirip alevlendirmedığının,

- Yayında iletilen mesajda şiddete başvurma'nın gerekli ve haklı bir önlem olduğunun ileri sürülüp sürülmediğinin,

- Şiddetin yüceltilip yüceltilmediğinin; kişileri nefrete, intikam almaya, silahlı direnişe tahrik edip etmediğinin,

- Suçlamalara yer vererek veya nefret uyandırarak ülkenin bir kısmında veya tamamında daha fazla şiddete sebebiyet verip vermeyeceğinin,

- Söz konusu yayında yer alan ifadelerin ceza infaz kurumunun güvenliğini, disiplinini ve düzenini tehlikeye düşürüp düşürmediğinin,

- Terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olup olmadığının,

- Kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakaret oluşturan ifadeleri içerip içermediğinin,

- Yayın tarihinde veya mahpusa verilmesinin istendiği sırada ülkenin bir kısmında veya tamamında çatışmaların yoğunluk derecesi ile ceza infaz kurumu ve ülkedeki tansiyonun yükseklik derecesinin yayının mahpusa verilmesine etki edip etmediğinin,

- Karara konu sınırlayıcı tedbirin, demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik olup olmadığının ve tedbirin başvurulabilecek en son çare niteliğinde bulunup bulunmadığının,

- Son olarak sınırlamanın, güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmek için ifade özgürlüğüne en az müdahale eden ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının yayının içeriğiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir." (Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/18100](#), 12.09.2018; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/16870](#), 21.03.2018, § 29-30; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/18932](#), 22.03.2018, § 28; Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/15980](#), 22.03.2018, § 28)

Yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi kararları bir bütün olarak değerlendirildiğinde bir yayın hakkında mahkemelerce yasaklama kararı verilmemiş olması, o yayının doğrudan doğruya hükümlü ve tutukluya verilmesini gerektirmez. Hakkında yasaklama kararı verilmemenin yanında talep edilen süreli veya süresiz yayının kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacıyla ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan nitelikte de olmaması gerekir. Dolayısıyla talep edilen yayınların bu hükümler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak süreli ve süresiz yayınların hakkaniyete uygun ve Anayasa Mahkemesinin öngördüğü kriterleri karşılayan bir yöntemle hükümlü ve tutuklulara tesliminin sağlanması amacıyla etkin ve denetlenebilir bir usulün tesis edilmesi gerektiği Komisyonumuz tarafından düşünülmektedir.

Derslere kaynaklık edecek nitelikteki notların Kuruma alınmadığı ve bunun da eğitim hakkını engellediğine dair iddiaların oda ve eklentilerinde bulundurulabilecek kişisel eşyalar hükümleri uyarınca ele alınması gerekmektedir. Gerek Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 62. maddesinde gerekse Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin 8. maddesinde eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamayacağı hükme bağlanmıştır. Ancak şikâyetler ders kitapları ile ilgili olmayıp derslere kaynaklık edebilecek nitelikteki notlarla ilgilidir. Kitap fotokopisi ve not şeklindeki kaynaklar daha önce de Anayasa Mahkemesi kararlarına bireysel başvuru yoluyla konu olmuştur. Yüksek Mahkeme, fotokopi şeklindeki dokümanların Kanunun 62. maddesi kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığına (Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, [2015/9562](#), 04.04.2018, § 21) ve el yazısıyla yazılmış ve kim tarafından yazıldığı belli olmayan bir doküman söz konusu olduğunda bunun

incelenmesinin kurum idareleri üzerinde oluşturulan yükü daha da ağırlaştıracağı ve bu dokümanların da 62. madde kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, [2014/15514](#), 09.01.2019, § 23-27) Komisyonumuz da bu tür dokümanların Kanunun 62. maddesi kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı kanaatindedir.

j.Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma

Kimi televizyon kanallarının talep edilmesine rağmen yayın listesine dâhil edilmediğine dair şikâyetler de Komisyonumuz tarafından öncelikle mevzuat hükümleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Televizyon yayınlarından yararlanma hakkı, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 67. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; hükümlü ve tutuklular, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilmekte, bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınmakta ve her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmamaktadır.

Unutmamak gerekir ki, ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak merkezî yayın sistemi kapsamında tüm hükümlü ve tutukluların ortak erişimine açılacak bir kanal listesi hazırlanması zorunlu olup, herkes için bireysel bir yayın listesinin oluşturulması mümkün değildir. Merkezî yayın kapsamında gösterilecek kanalların tespitinde ise hükümlü ve tutukluların bireysel talepleri göz önüne alınmaktadır. Yayın listelerinin ne suretle oluşturulacağı yönünde mevzuatta açık bir hüküm bulunmamasına rağmen idare ve gözlem kurulları, demokratik bir yöntem tercih ederek hükümlü ve tutuklular arasında anket yaparak merkezî yayında bulunacak kanalları belirlemektedir. Ancak yayın listesinin belirlenmesi amacıyla yapılan ankette bir kanalın tercih edilmesi, o kanalın yayın listesine alınması için tek başına yeterli değildir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, BN. [2014/4397](#), T. 21.09.2016 § 44). Bu yayın listesi oluşturulurken kurumun imkânları, kurum kapasitesi ile infaz hukukunun gerekliliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı*, BN. [2014/13310](#), T. 18.07.2018 § 23). Bu konuda infaz hukukunun gerekliliklerinden en önemlisi, kurum güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu gereklilik

karşısında kurum güvenliğini tehlikeye düşürecek nitelikte yayın yapan kanalların yayın listesine alınmamasının hukuka aykırılık teşkil etmeyeceği açıktır.

Diğer taraftan ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması ve bu hususu tehdit edecek her türlü uygulamanın engellenmesi, kurum idaresinin başlıca görevidir. Dolayısıyla talep edilen kanal veya kanalların izlenmesine izin verilmesi durumunda adli ve terör hükümlüleri arasında infiale neden olabilme riski öncelikle göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılan ankette yüksek talep görmesine rağmen ceza infaz kurumunda düzen ve disiplinin sağlanması amacıyla herhangi bir kanalın merkezî yayına alınmaması mümkündür. Kaldı ki, RTÜK tarafından söz konusu kanalın yasaklanmamış olması da ankette yüksek talep gören kanalın yayın listesine alınması için yeterli değildir (*Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, BN. [2014/4397](#), T. 21.09.2016 § 45*). Yayın listesinde bulunacak kanallar belirlenirken bazılarının liste dışında bırakılması, ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik toplum düzeni bakımından Komisyonumuz tarafından da gerekli görülmektedir.

k. Oda ve Eklentilerinde Bulundurulabilecek Kişisel Eşyalar

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 62. maddesinin ikinci fıkrasında ve Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin 8. maddesinde eğitim ve öğretime devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tâbi tutulamayacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere Kanun Koyucu, eğitim ve öğretime verdiği önemin bir tezahürü olarak ders kitaplarının denetime tabi tutulmaması esasını benimsemiştir. Bu hassasiyete rağmen ders kitaplarının tesliminde gecikmeler yaşanması nedeniyle hükümlü ve tutukluların sınavlara gereği gibi veya hiç hazırlanamaması kabul edilebilir değildir. Zira eğitim ve öğretim faaliyetlerinin hükümlülerin yeniden topluma kazandırılmasındaki olumlu etkileri, bu konuda gösterilmesi gereken hassasiyeti daha da artırmaktadır. Bu bağlamda ders kitaplarının hükümlü ve tutuklulara zamanında teslimini sağlamak amacıyla etkin bir sistem kurulmasının gerekliliği ve kurulmaması durumunda da bu yapısal sorunun devam edeceği konusunda şüphe bulunmamaktadır.

Odalarda bulundurulabilecek kitap sayısının incelenen her iki kurumda da 5 olarak belirlendiği gözlemlenmiştir. Daha önce inceleme ziyareti gerçekleştirilen kurumlarda genel olarak bulundurulabilecek kitap sayısının 10 olarak belirlendiği ve bu kurumlardan bir kısmında da kapasite üstü hükümlü ve tutuklu barındırıldığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda kapasite üstü hükümlü ve tutuklu barındırılmayan her iki kurumda da odalarda

bulundurulabilecek kitap sayısının artırılması, okumanın cezanın infaz amacına katkıları da göz önünde bulundurulduğunda Komisyonumuzca isabetli görülmektedir.

Boyun fitığı ve benzeri rahatsızlardan muzdarip olup da odada bu hastalığa bağlı protez ve benzeri diğer tıbbi cihazları bulundurması gereken hükümlü ve tutuklular hakkında Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin “Sağlık” başlıklı 12. maddesi uyarınca işlem yapılması gerekmektedir. Anılan maddede koğuş, oda ve eklentilerinde hekim raporuyla belgelendirilmek koşuluyla, sağlıkları için gerekli protez ve benzeri tıbbi araçları ve eşyaları bulundurabileceği hükme bağlanmış olduğundan bu durumdaki hükümlü ve tutukluların ihtiyaç duydukları tıbbi araç ve gereçlerin kendilerine muhakkak verilmesi gerekmektedir.

I. Dilekçe Hakkının Kullanılması

Dilekçelerin işleme alınmadığı veya alınanların çok geç cevaplandırıldığı iddiaları genel olarak dile getirilmiş olup Komisyonumuz, bu şikâyetlerle ilgili olarak öncelikle Anayasanın 74. maddesinde ifadesini bulan vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahip olduğu ve kendileriyle ilgili başvuruların sonucunun gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilmesi gerektiği kuralını hatırlatma ihtiyacı duymaktadır.

m. Hükümlülerin Gruplandırılması ve Barındırılması

Aynı ceza infaz kurumunda bulunmalarına rağmen kardeş veya diğer akrabaların aynı odaya verilmediğine dair şikâyetler, bazı hükümlü ve tutuklular tarafından aile bağlarının korunması gerekçesiyle Komisyonumuza iletilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 24. maddesi uyarınca hükümlüler; yaş, suç tipi, kişisel özellikleri ve hükümlülük süreleri itibarıyla gruplandırılmaktadır. Diğer taraftan 63. maddede de tehlikeli hâli bulunan hükümlünün ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlülerin ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda hükümlünün kalabileceği odalarda barındırılacağı hükme bağlanmıştır.

Dolayısıyla hükümlülerin barındırılmasında öncelikli olarak gruplandırma ve akabinde de başta güvenlik olmak üzere kimi esaslar devreye girmektedir. Anılan hükümleri

göz önünde bulunduran Komisyonumuz, ilgililerin kardeş veya akraba olmalarını aynı odaya yerleştirilmeleri için tek başına yeterli bir gerekçe olarak görmemektedir.

n. İyi Hâl Değerlendirmesinin Yapılmaması

İnceleme yapılan kurumlarda iyi hal değerlendirmesi yapılmadığı için denetimli serbestlik hakkından yararlandırılmadıklarına dair şikâyetler hükümlüler tarafından yoğun olarak dile getirilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 89. maddesinin;

Birinci fıkrasında hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında bulundukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadıkları, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadıkları, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediikleri, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadıkları, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulacakları,

İkinci fıkrasında infazın tüm aşamalarında hükümlülerin katıldığı iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezalarının dikkate alınacağı,

Beşinci fıkrasında kanunlarda iyi hâlliliğin arandığı durumlarda, hükümlülerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi bakımından bu madde hükümlerinin uygulanacağı,

Altıncı fıkrasında açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin olarak tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma sürelerinin bir yılı geçemeyeceği,

Yedinci fıkrasında da idare ve gözlem kurulu tarafından yapılacak değerlendirmelere esas olacak ilkeler ve kurulun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları ile tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma sürelerinin yönetmelikle düzenleneceği,

hükme bağlanmıştır.

Bu kapsamda Kanunun 89. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik 01.01.2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Anılan Yönetmeliğin;

31. maddesinin birinci fıkrasında hükmün infazına başlanması ile birlikte, ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içerisindeki tutum ve davranışları, kurum düzeni ve güvenliğine katkısı, yükümlülüklerini yerine getirmesi ile yürütülen iyileştirme ve topluma kazandırma programlarına katılımı sonucunda hükümlünün gösterdiği gelişimin ölçülerek puanlanacağı, bu amaçla hükümlülerin; katıldıkları eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları, destekleyici programlar ile infaz sürecindeki tutum ve davranışları “*artı puan*” ve aldıkları disiplin cezaları “*eksi puan*” şeklinde puanlanarak iyi hâl değerlendirmesine esas “*gelişim puanı*” belirleneceği,

33. maddesinin üçüncü fıkrasında aynı Yönetmeliğin 31 ve 32. maddelerine göre yapılan hesaplama sonucunda, gelişim puanı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen eşik puanın altında olan hükümlü hakkında; açık ceza infaz kurumuna ayrılma, kalan cezasını denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz etme ve ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilme işlemlerine yönelik iyi hâl kararı verilmeyeceği,

34. maddesinin birinci fıkrasında da hükümlülerin, gözlem sonucu gönderildikleri çocuk eğitimevleri ile açık ceza infaz kurumları dâhil tüm ceza infaz kurumlarında ilgili servislerce gözlem değerlendirme raporları ile en geç altı ayda bir gelişim değerlendirme raporlarının düzenlenmesine devam edileceği,

hükme bağlanmıştır.

Ana çerçevesi yukarıda zikredilen mevzuat hükümleri ile belirlenmiş olan iyi hal değerlendirmesinde esas olan hükümlülerin iyileştirilmesi ve bu amaçla da eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları ve destekleyici programlara katılımlarının sağlanmasıdır.

Ancak Covid-19 salgını kapsamında alınan tedbirlere bağlı olarak artı puana esas olan programların açılmadığı ve bu nedenle de belirlenen eşik puanların aşılamaması veya salt bu

nedenle iyi hal değerlendirmesi yapılmaması nedeniyle hükümlülerin, açık ceza infaz kurumuna ayrılma veya kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazı gibi kimi imkânlardan yararlandırılmaması hükümlülerin kusurlu davranışlarından kaynaklanan bir husus olmadığından, değerlendirme yapılmaması/yapılamaması, hükümlüye yüklenebilecek bir külfet değildir. Kaldı ki, Yönetmeliğin 33. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan iyi hâl kararı için gerekli olan eşik puanın aşılammamasının mücbir sebeplerden kaynaklandığı ya da hastalık, yaşlılık, personel yetersizliği gibi makul bir nedene bağlı olduğu durumlarda hükümlüye verilen gelişim puanının eşik puanı aşması şartının aranmayacağı ve bu hükümlüler hakkında, mevzuatta aranan diğer iyi hâl kriterlerine göre değerlendirme yapılacağı hükmü de bu hususa işaret etmektedir.

Dolayısıyla Covid-19 salgınına bağlı olarak eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları ve destekleyici programlara katılamama gerekçesiyle iyi hal değerlendirmesi yapılmayan/yapılamayan ve buna bağlı olarak yukarıda belirtilen imkânlardan yararlanamayan hükümlülerin durumların araştırılarak, haklarında gerekli iş ve işlemlerin yapılması gerekmektedir.

o. Ceza İnfaz Kurumlarının Fiziki Koşul ve İmkânları

Kurum kantininde satılan ürünlerin fiyatlarının pahalı olduğu ve kimi ürünlerin tedarikinde sorun yaşandığı iddiaları ile ilgili olarak Komisyonumuz, şikâyetlerin önüne geçilmesi adına aynı ürün grubunda, marka çeşitliliğinin sağlanması suretiyle farklı fiyat aralıklarında ürün temin edilerek herkese ekonomik durumunda göre alışveriş yapma imkânın sağlanmasının uygun olacağına dair önceki düşüncelerini tekrar eder.

p. İnfaz Koruma Memurlarının Durumu

Ceza infaz kurumlarında görev yapan personelin yoğun ve ağır iş yükü altında çalıştığı bilinen bir gerçek olmakla birlikte bu durum bizzat yerinde yapılan incelemelerde de görülmektedir. Bu sorunun çözülmesi için personel sayısının yeterli seviyeye çıkarılması için gereken adımların atılmasının elzem olduğu görülmektedir. Diğer taraftan yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan infaz koruma memurlarının özlük hakları başta olmak üzere çalışma koşullarında iyileştirme yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda infaz koruma memurlarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca tabi oldukları hizmet sınıfının değiştirilmesi bir başka yöntem olarak benimsenebilir. Ayrıca sözleşmeli olarak çalışan infaz koruma memurları ile kadrolu olanların özlük hakları başta olmak üzere birçok konuda farklı

hükümlere tabi tutulmaları, eşit işe eşit ücret ilkesi ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir. Çalışma barışını bozan bu uygulamalara yönelik çalışmalar yapılmasının bu alanda yaşanan sorunlarının büyük oranda çözülmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

7. SONUÇ

Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu tarafından 24-25 Ekim 2021 tarihlerinde Afyonkarahisar Ceza İnfaz Kurumlarında gerçekleştirilen inceleme ziyareti sonucunda elde edilen tüm bilgi ve belge ile yapılan görüşmeler neticesinde tanzim edilen raporumuz İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına saygı ile arz olunur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
HÜKÜMLÜ VE TUTUKLU HAKLARINI İNCELEME ALT KOMİSYONU

Toplantı No : 16

23/11/2021

Karar No : 14

Konu : Karar: Afyonkarahisar Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

İbrahim YURDUNUSEVEN Afyonkarahisar Milletvekili Başkan	Ali Haydar HAKVERDİ Ankara Milletvekili Üye
Erol KAVUNCU Çorum Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>	Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili Üye
Memet Bülent KARATAŞ İstanbul Milletvekili Üye	Ümit BEYAZ İstanbul Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>
Kadri Enis BERBEROĞLU İstanbul Milletvekili Üye	Mahmut Atilla KAYA İzmir Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>
Fatma KURTULAN Mersin Milletvekili Üye <i>Toplantıya Katılamadı</i>	Osman Nuri GÜLAÇAR Van Milletvekili Üye

KIRIKKALE F VE AFYONKARAHİSAR T TİPİ CEZAEVLERİNİN ZİYARET RAPORU

GENEL DEĞERLENDİRME

Komisyonumuz tarafından 19 Ekim 2021 tarihinde Kırıkkale F ve 24-25 Ekim 2021 tarihlerinde Afyonkarahisar T tipi Ceza İnfaz Kurumlarında ayrıntılı incelemeler ve sonrasında kapsamlı tespitler yapılmıştır. Ziyaretlerimizde, suç nev'ine bakılmaksızın örnekleme yolu ile seçilen koğuşlara girilmiş ve idareden kimse olmaksızın görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

İyi yapılan uygulamaları desteklemek, yasal ve adil olmayan, ıslah yerine eza veren bir fiziki durum veya fiili uygulama var ise, bunların da tespitini yaparak gereken önlemlerin alınmasını sağlamak komisyonumuzun asli görevlerindendir.

Yapılan incelemelerde tarafımızda oluşan kanaat ve bulgular aşağıdaki gibidir.

Kırıkkale F Tipi Cezaevinde Gerçekleştirdiğimiz Ziyaretler Sonrasında Tespit Ettiğimiz Sorunlar;

- Kırıkkale F Tipi cezaevine ziyaretimizden 15 gün öncesinde, tünel kazma girişimi gerçekleşmiş. Tünel kazma girişiminin nereye kadar ilerlediği ve hangi aşamada fark edildiğini tespit etmemiz mümkün olmadı; ancak şunu da belirtmek gerekir ki F tipi yüksek güvenlikli hapishanelerin tabanı komple beton bloktur ve tünel yolu ile kaçmak mümkün değildir. Mahkumların kaçma girişimi için başlattıkları tünel çalışması sonrası, cezaevi idaresi tarafından bütün koğuş ve hücrelere baskınlar ve yoğun aramalar yapılmış. Yüzden fazla mahkum farklı cezaevlerine sevk edilmiş. Kalan mahkumların tamamının da hücre veya koğuşu apar topar dağıtılarak değiştirilmiş, bir kısım eşyaları da yeni koğuşlarında kişilere teslim edilmemiş. Hatta karşıt görüşlü örgütlerin eline ailesinin telefon ve adres bilgilerinin geçtiğini, bu sebeple aileleri için kaygılandığını beyan eden mahkum da olmuştur. Yan yana hücrelere konulan mahkumların, birbirlerine tehdit notları yazdıklarına şahit olduk.
- FETÖ davasından hüküm özlü mahkumlar, yalnızca kendi havalandırmalarının tülle kaplı olduğundan şikayetçiler. Yalnızca kendi hücrelerindeki arkadaşları ile ayda bir saat spora çıkarıldıklarını söylüyorlar. Bütün mahkumlar, suların çamurlu aktığından şikayetçi. Öğle yemeklerinden memnun olan mahkumlar, akşam yemeklerinden çok şikayetçi olduklarını dile getirdiler.
- Cezaevlerinde 18 aydır açık görüş yapılmıyor, kapalı görüşler de çok sınırlı. Ziyaretçi kısıtlamalarından kaynaklı mahkumlar, **“Evladımın 18 aydır kokusunu içime çekemedim”**, **“Ben içeri düştükten sonra evladım doğdu, kapalı görüşte sarılıp temas kurup oynatamıyorum, telli camın arkasından da iletişim kuramıyoruz,**

artık uzun yoldan gelmek istemiyor; çünkü baba sevgisi alamadı” , “7 yıldır annemi göremiyorum, yol uzak, para yok sevk de yapmıyorlar ailemin yanına “ serzenişlerinde bulundular.

- IŞİD Terör Örgütü üyeliğinden yargılanarak mahkum olan bir kişi şu ifadelerde bulundu **“Türkiye, Avrupa gibi gösterilip, Orta Doğu Ülkeleri gibi yönetiliyor.”**
- Cezaevinde gerçekleştirdiğimiz görüşmede bir mahkum; **“Eşim evimizde kullandığımız ipad şifresini unuttuğu için bana sormuştu. Ben de askeri lisesindeki okul numaram ipad şifresi olabilir, bir dene diye mektupla şifreyi yazdım. Mektup eşime gönderilmeden önce, inceleme komisyonu tarafından okundu ve ipad şifresi olan okul numaramı örgütsel şifre olarak nitelendirdiler. Mektubuma el koydular, bana da ikaz verdiler; oysaki ben sadece bu şifre olabilir, bunları dene dedim. İnceleme komisyonu buna örgütsel şifre dedi”** iddialarında bulundu.
- Cezaevlerinde telefon hakkı ve görüş hakkı konusunda da sıkıntılar yaşanmaktadır. Mahkumlar **“Haftada 20 dakika telefon görüşme hakkımız var. 10’ar dakikada 2 ayrı numara ile görüşme hakkımız olmasına rağmen; 20 dakika içinde tek seferde bir numara ile görüşmek zorunda bırakılıyor”** ifadelerinde bulunarak **“Annem ve babamın olduğu evi arasam, o hafta eşim ve çocuğumu aratmıyorlar. Zaten açık görüş de yok, yani o hafta annem ve babamı ararsam; eşim ve çocuklarımla; eşim ve çocuklarımı arasam da annem ve babamla görüşemiyorum. Oysa 10 dakika iki ayrı numara arama hakkımız var; ama kullandırmıyorlar”** diye şikayetçiler. Telefon hakları hafta sonu da kullanılabilirken, sadece hafta içi mesai saatlerinde kullanıldığı için; okula giden evladı ile görüşemediğinden şikayet eden çok sayıda mahkum oldu. Kapalı görüş saati bir saat uygulanıyor. Yeni düzenlemede ise 1,5 saate kadar artırıldı; ama o da idarenin tasarrufunda.
- Mahkumlara kelepçeli muayene kural haline gelmiş. Diş hekiminde kelepçe hiç çıkartılmıyor, diğer branş doktorlarının muayenelerinde ise sorumluluk tamamen doktorun inisiyatifine bırakılmış, doktorlar da bu sorumluluğu almak istemiyorlar. İnsan onuruna aykırı kelepçeli muayeneyi mahkumlar kabul etmiyor. **“Doktora gidebilmek bir dert, muayene olabilmek ayrı bir dert. Bazen revir için başvuruyorum, haftada bir sıram gelene kadar şikayetim anlamsız kalıyor”** diyen mahkumlar oldu.
- Yasaklama kararı olmamasına rağmen; mahkumlara verilmeyen gazete ve dergiler var. Mahkumlar, İdarenin bu konudaki keyfi tutumundan şikayetçiler. Cezaevinden cezaevine kitap sınırlaması konusunda farklılıklar söz konusu iken; koşulların yapısal durumu, koşullardaki kalanların sayısı, yangın çıkarma ihtimali gibi gerekçelerle kitap sınırlamasında aynı cezaevi içerisinde bile farklı uygulamalar olabiliyor. Sadece Kur’an-ı Kerim kitap sınırlamasına dahil değil; ama tefsirler sınırlamaya dahil. Bir yazar tefsirini tamamlamadan sınırlama dolmuş oluyor. Başkaca kitaba da müsaade edilmiyor. **Milli Eğitim Bakanlığı’nın yayınladığı coğrafya kitabının arkasında, sağır ve dilsizler için hazırlanan harita, örgütsel doküman olarak sayılmış ve**

soruşturma başlatılmış. Ders kitaplarının verilmediğinden ve bazen de sınavdan sonra teslim edildiğinden şikayet eden öğrenci mahkumlar var. Pandemi sürecinin başlaması ile bilgisayar üzerinden derse katılma haklarının dahi verilmediğini söylüyorlar.

- Cezaevinde kendine zarar verme ihtimali olanların, kısa süreli olarak tutulduğu bir oda var, bu odaya “Süngerli Oda” deniyor. Mahkumların bu odada saatlerce elleri ve ayakları kelepçeli bir şekilde tutulduğu ve darp edildiğini dile getiren; hatta darp raporunun olduğunu ileri süren bir mahkumun şikayetlerini dinledik.
- Bir hücreye sabah 8.30’da, akşam 22.05 ve gece yarısından sonra saat 02.30 sularında sık aralıklarla baskınlar yapıldığını ve odalarının darmadağın edildiğini anlattılar.
- Çıplak arama konusunda ise; bazı mahkumlar iç çamaşırının üzerine ameliyat önlüğü verilerek, bazıları ise çıplak arandığını söylediler.
- Mahkumlar, özellikle havuz medyası dışında da kanal izlemek istediklerini dile getirdiler. Bir mahkum, “Eğlence kanalları da eklensin, oyun havaları da olsun, zaten duvarlar üstümüze geliyor.” diye yakındı.
- Bazı mahkumların berbere götürüldüğü, bazı mahkumlara tıraş makinası verildiği, bazılarının da koridorda çöplerin atıldığı yerde tıraş edildiği, bu kötü ayrıma razı olmadıklarını söylediler.

Afyonkarahisar T Tipi Cezaevinde Gerçekleştirdiğimiz Ziyaretler Sonrasında ise Şu Sorunları Tespit Ettik;

- Hukuk fakültesi öğrencisi olan bir mahkum, ders notlarının tarafına verilmediğinden yakındı. Bir diğer üniversite öğrencisi, İstanbul’da bir üniversite kazandığını; ama sınavlara götürülmediğini, okuluna yakın bir cezaevine ücreti ile sevkini istediğini; ancak talebinin karşılanmadığını söyledi. Mahkum öğrenci, gazeteci yazar **Emin ÇÖLAŞAN**’a da daha önce bu durumu belirten bir mektup yazmış. Ziyaretimizden iki gün önce, **Emin ÇÖLAŞAN**, bu durumu kaleme aldığı köşe yazısını yayınlamıştı. Mahkum öğrenci, mektubunun yayınlandığından dahi haberi yoktu; çünkü bir aydır gazete dağıtım şirketi cezaevine gazete getirmiyor.
- “Kurumlara, hakimliğe, meclise dilekçe gönderiyoruz; ama alındığına dair sayı verilmiyor, dilekçelerimiz cevapsız kalıyor.”
- “İki yıldır açık görüş yapamıyoruz. Kapalı görüşlerimiz sadece 40 dakika veriliyor. 20 dakika telefon hakkımızı tek seferde kullanıyorlar iki hakkımızı vermiyorlar.” İzmir depreminden sonra, çok sayıda sevk gelmiş. Şu an Pandemi gerekçe gösterilerek sevkler yapılmıyor. Açık görüşler yok. Telefon hakkını tek numara

için kullanıyorlar. Mahkumlar içeride yapayalnız, dışarıdan ve ailesinden koparılmış durumdalar.

- “Sayımlarda infaz koruma memurları içeri girmiyor. Sabah ve akşam ayakta ve elbiselerimiz giyinik olarak sayım vermek zorundayız. Şort veya terlik kabul etmiyorlar, bize eziyet yapılıyor” diyorlar. İdare ise, “Pandemi sebebi ile sayımlarda koşullara girilmiyor. Mahkumun sağlıklı olup olmadığını ayakta duruşundan anlamak, giyinmelerini ise hayattan kopamamaları için istiyoruz” ifadelerini gerekçe gösteriyor.
- Bir mahkum, “Defterime yazdığım yazılar terör propagandası sayıldı, soruşturma açıldı. İnfaz hekimliğine şikayetim kabul oldu; ama defterimi hala vermiyorlar. Sayfalarca Öykü yazdım, fotokopiye gönderdim ama kaybettiler. Emeklerim gitti. 0.5, 0.7 uçlu kalem yasak. Kantinden parasını verip yapıştırıcı prit aldım. Arama sırasında memur el koydu, vermedi. Bu durumlar tamamen keyfi.” ifadelerinde bulundu.
- Kişi başı 11 lira 50 kuruş istihkak veriliyor. Her geçen gün artan ürün fiyatları ile bu rakam kuşa dönmüş. Sabahları verilen peynir, uzunca süre verilemiyor.
- İlaçe miktarları 01/03/2021 tarihinden itibaren uygulanmak üzere;
 - Hükümlü ve tutuklular ile görevi başında bulunan personel için 10,00 TL'den 11,50 TL'ye;
 - Ceza infaz kurumlarında barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 18,00 TL'den 23,00 TL'ye;
 - Kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ile süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için 18,00 TL'den 23,00 TL'ye yükseltilmiş durumdadır.

Bu rakamlar temel beslenme ihtiyaçları için yeterli değildir. Günümüz koşulları göz önünde bulundurularak yeniden belirlenmelidir.

Enis BERBEROĞLU
CHP İstanbul Milletvekili

Ali Haydar HAKVERDİ
CHP Ankara Milletvekili